

Opa Sippelaar vertelt over korenmolen de Phenix.

Tim en Tamara zijn dol op spelen in de Vleyen, vlot varen, met het kabelbaantje naar de overkant, beetje klieren in het kasteeltje, glijbanen op en af en zwemmen en luieren op het strandje.

Maar nu regent het. Zwemmen zou dus nog wel kunnen, dan merk je niks van de regen, maar het waait stevig en het is koud. “Zomerstormpje”, zegt opa. “Dan moeten we maar over de Vleyen praten.” Tim en Tamara kijken opa peinzend aan, wat zou hij bedoelen? Dit kon wel eens een verhaal worden. Tamara zet thee, Tim haalt de zelf gebakken havermoutkoekjes, gemaakt van havermout uit de molen de Phenix.

Recreatiegebied de Vleyen zag er 70 jaar geleden heel anders uit.

Opa knijpt zijn ogen dicht en kijkt dan weer naar de tweeling. “Jullie denken misschien dat het in de Vleyen altijd zo was als nu. Maar daar vergissen jullie je in. Vroeger, toen ik zo oud was als jullie nu zijn, was het water om in te spelen er nog niet, maar er was wel een rommelduun. Net als kinderen in arme landen gingen wij er heen om te kijken of we weggegooide dingen zagen, die we konden gebruiken.” Opa lacht bij de herinnering.

“Maar ik wil jullie eigenlijk vertellen dat nog niet zo lang geleden tussen Nes en Buren in wat nu de Vleyen heet, gerst, rogge, haver en aardappelen werden verbouwd. En nog eens

honderden jaren eerder, toen de aardappel nog helemaal niet bekend was in Europa, aten de mensen erwten en bonen, rogge en gerst. Het gebied is al heel oud. Het is een van de oudste gebieden van Ameland. Een oud duingebied, dat ook bij stormtij niet overstroomd werd door zeewater. Daarom hebben de eerste mensen, die Ameland gingen bewonen na het jaar 700, hier vast en zeker ook al hun eten verbouwd. Rogge houdt ervan om te groeien op zandgrond. Ik weet het niet zeker, maar ik denk dat er ook al vóór het jaar 1000 monniken op Ameland woonden. Op de plek waar nu de begraafplaats is, vlakbij de Willibrordusdobbe, heeft vroeger een kerk gestaan. In de tijd dat watergeuzen en piraten Ameland regelmatig plunderden, is die kerk verwoest, maar resten ervan zijn nog altijd te vinden daar in de verhoging van het kerkhof.”

Deze foto is gemaakt rond 1975. De plassen in de Vleyen zijn pas gegraven. Vroeger was hier geen water. Alleen maar zandgrond en duinen. Zulke hoge duinen dat daar het eigooien met Pasen was.

Roggemeel malen met een handmolen was zwaar werk.

Opa pakt zijn schetsboek erbij en tekent de duinen van de Vleyen. In de dalen zijn kleine veldjes waar mannen, vrouwen en kinderen rogge aan het zaaien zijn. Verderop loopt een groepje monniken met scheppen. Op de bladzijde ernaast tekent opa hoe de roggehalmen groeien en nog een bladzijde verder laat hij zien hoe mannen en monniken de rogge oogsten met een zeis. Dan tekent hij een vrouw met een stenen molentje op haar schoot. Ze maalt de roggekorrels. Aan haar gezicht kun je wel zien dat dit heel zwaar werk is.

De eerste graanmolen stond in Ballum.

Op het volgende blad tekent opa in een razend tempo wel vijf molens en hij vertelt verder: "Vroeger stonden er tienduizenden molens in Nederland. De molenaar gebruikte windenergie voor het malen van graan, als houtzagerij en als mogelijkheid om de polders droog te malen. Omdat de Amelanders met hun schepen overal heenvoeren om handel te drijven, zagen ze dat er overal graanmolens gebouwd werden. Ze vroegen in 1585 aan hun heer Sicco van Cammingha om ook een graanmolen te mogen bouwen. Niet ver van het kasteel in Ballum werd de eerste graanmolen gebouwd, 'De Eendragt'. Aan de Heer van Ameland moest de molenaar wel belasting betalen voor het 'scheppen van lucht', 30 carolusguldens per jaar." Opa's potlood vliegt weer over het papier. Hij tekent een prachtige, ouderwetse standerdmolen, heel anders dan de molen van nu.

1629 Ook Nes krijgt een molen.

Opa vertelt verder: "Op de plek waar nu molen de Phenix staat, werd in 1629 een standerdmolen gebouwd door de eerste molenaar van Nes, Watze Jacobs. De nieuwe heer van Ameland, Pieter van Cammingha, had hem toestemming gegeven. De inwoners van Nes en Buren waren er heel blij mee, want nu hoefden ze niet meer naar Ballum te reizen met hun graan. De molen heeft er iets meer dan 200 jaar rogge gemalen. Totdat in de oudejaarsnacht van 31 december 1833 een hevige storm de molen van Nes omver blies. Molenaar Pieter Tiemens Boelens en zijn moeder Lolkje Jacobs waren vastbesloten een nieuwe molen te bouwen. De inwoners van Nes besloten hen te helpen en zelfs de molenaar van Ballum gaf geld. En zo ontstond er een nieuwe, moderne achtkantige molen op de Mullensduun. Toen die in 1835 klaar was, vertelde molenaar Pieter Tiemens Boelens in een bericht in de Leeuwarder Courant dat de nieuwe gerst- en roggemolen en het meel wat gemalen werd, een wonder was om te bekijken."

1880: Een vreselijke brand door een blikseminslag veranderde de molen in één grote vuurzee.

Maar dan pakt opa zijn rode, oranje en gele potloden en tekent enorme vlammen rond en door de molen. Hij vertelt: “Op zondagmiddag 20 juni 1880 hing er een zwaar onweer boven het eiland en het vuur schoot door de lucht. Om zes uur ‘s avonds werd de molen door de bliksem getroffen en stond in een mum van tijd van boven tot onder in lichterlaaie. De molen was veranderd in één grote vuurzee en er viel niets meer te redden. Maar al in hetzelfde jaar werd de molen herbouwd en die staat nog altijd op het Mullensduun in Nes. Het is de meest noordelijke molen van Nederland!

Ze noemden de molen ‘de Phenix’, net als die bijzondere vogel, die weer verrijst als hij en zijn nest zijn verbrand en er alleen nog as over is.”

Opa legt zijn potlood neer en kijkt eens naar buiten. Nog steeds is de lucht erg donker en het waait behoorlijk, maar het is droog. In de verte zien ze hoe de wieken van de Phenix in een flink tempo ronddraaien. De molen is aan het rogge malen. Opa en de kinderen kijken elkaar aan: “Kom mee, we gaan een kijkje nemen in de molen.”

Is dit ook voor jullie een goed idee? In de zomer is de molen van Nes bijna iedere zaterdagmiddag geopend van één tot vijf. Je kunt zien hoe een molen werkt en de molenaar zal je alles over de werking van de molen vertellen.